

SOCIALINIO DARBUOTOJO PATIRIAMI SUNKUMAI DIRBANT SU ASMENIMIS, TURINČIAIS PRIKLAUSOMYBĘ

Kristina Pocienė, Rasvita Baltutienė

Klaipėdos valstybinė kolegija

Anotacija. Europoje ir visame pasaulyje viena opiausių socialinių ir sveikatos problemų išlieka priklausomybė nuo įvairių psichoaktyvių medžiagų. Pagal Tarptautinių ligų klasifikavimo sąrašą (2015), priklausomybės sindromas – tai elgesio, kognityvinių ir fiziologinių reiškinių kompleksas, kuris atsiranda dėl kartotinio medžiagos vartojimo. Priklausomybės sindromo požymiams priskiriamas asmens stiprus troškimas vartoti alkoholinius gėrimus; sunku kontroliuoti vartojimą ar yra vartojama, neatsižvelgiant į pasekmes, kurios gali būti itin žalingos; asmens įsipareigojimai ar kiti veiksmai yra ne tokie svarbūs nei medžiagos vartojimas; asmuo toleruoja vartojamą medžiagą ir kai kuriais atvejais vystosi fizinė abstinencijos būklė. Kenksmingas alkoholio vartojimas sudaro 5,1 proc. viso pasaulio ligų, Europoje alkoholio suvartojama daugiausia, o Lietuva pirmauja pagal suvartojamą alkoholio kiekį tūkstančiui gyventojų. Lietuvoje nelegalias psichoaktyvias medžiagas yra vartoję daugiau nei 1 iš 10 žmonių. 2015 metais Lietuvoje nuo apsinuodijimo psichoaktyviomis medžiagomis arba perdozavimo tarp suaugusiųjų mirė 59 žmonės milijonui žmonių, o Europos vidurkis buvo 20,3 mirtys milijonui žmonių. Asmenys, sergantys priklausomybės ligomis, ilgainiui patiria socialinę atskirtį – praranda būstą, darbą, šeimą ir lieka atstumti visuomenės, todėl vienas iš prioritetų yra skatinti tokius asmenis gydytis ir sugrįžti į normalų gyvenimą. Socialiniai darbuotojai, dirbdami su priklausomybę turinčiais asmenimis, neretai susiduria su daugybe iššūkių, tokių kaip įvairūs emociniai išgyvenimai, perdegimas bei galimos psichologinės traumos. Siekiant užtikrinti, kad socialinio darbuotojo teikiamos paslaugos išliktų kokybiškos bei darbuotojo fizinė ir psichologinė sveikata išliktų stabili, yra ypatingai svarbu atkreipti dėmesį į socialinių darbuotojų patiriamus iššūkius, dirbant su priklausomais asmenimis. Pastebima, kad Lietuvoje trūksta tyrimų, kuriuose būtų tyrinėti socialinio darbuotojo patiriami sunkumai, dirbant su priklausomybę turinčiais asmenimis. Siekiant, kad socialinio darbuotojo teikiamos paslaugos būtų efektyvios, priklausomi asmenys gautų jiems reikiama pagalbą bei darbuotojas jaustų patenkinimą darbu, yra labai svarbu nustatyti, su kokiais profesiniais bei emociniais iššūkiais susiduria socialiniai darbuotojai, dirbdami su priklausomais asmenimis, todėl straipsnyje analizuojama, kokius sunkumus patiria socialiniai darbuotojai, dirbdami su priklausomybę turinčiais asmenimis.

Reikšminiai žodžiai: priklausomybė, socialinis darbuotojas, socialinio darbuotojo veikla, sunkumai

Įvadas

Šiuolaikiniame pasaulyje didėjant gyvenimo tempui, ryškėjant susvetimėjimui, individualizmui, aštriai konkurencijai, žmogus patiria nuolatinį stresą, įtampą, depresiją. Siekdamas užsimiršti, atsipalaiduoti, „pagerinti gyvenimo kokybę“ – ima vartoti alkoholį, narkotines medžiagas, o tai sukelia priklausomybę. Priklausomybė yra sudėtinga ir daugialypė problema, kuri daro įtaką tiek atskiram asmeniui, tiek ir visai visuomenei. Autoriai Volkow ir kt. (2016) priklausomybę apibrėžia kaip recidyvuojančią smegenų ligą, kuri priverčia žmogų nuolatos ieškoti, siekti ir vartoti tą medžiagą, nuo kurios jis priklauso, nepaisant žalingų pasekmių. XX a. pabaigoje priklausomybė nuo alkoholio pradėta traktuoti kaip biopsichosocialinė problema, kuri tiek Lietuvoje, tiek visame pasaulyje išlieka opi. Kaliatkaitės ir kt. (2010) teigimu, „alkoholio toksino poveikio, ūmių intoksikacijų, alkoholinių psichozių, registruotų priklausomybės diagnozių atvejų, susižalojimų būnant neblaiviam bei mirčių rodikliai – leidžia spręsti apie priklausomybės nuo alkoholio poveikį visuomenės sveikatai“ (p. 10). Pagrindiniai alkoholio vartojimo motyvai yra noras viską pamiršti ir pabėgti nuo vienatvės jausmo,

asmens noras sužadinti teigiamas emocijas, sumažinti problemas, atsikratyti neigiamų emocijų (Bresing, 2021). Analizuojant mokslinę literatūrą, randamos glaudžios sąsajos tarp vaikystėje patirtų traumų ir vėlesniame amžiaus tarpsnyje išsivysčiusių priklausomybių (Mate, 2012). Žmonės, kurie kenčia nuo priklausomybių, lydi psichosocialinės problemos, kurios daro įtaką gyvenimo kokybei. Priklausomiems asmenims sunku išlaikyti sveikus santykius, profesinį užimtumą, atsiranda socialinė izoliacija ir finansiniai sunkumai (Guile ir kt., 2017), o juos lydi stigmatos, diskriminacija ir socialinė atskirtis (Kelly ir kt., 2018). Žalingas alkoholio vartojimas dažniausiai aiškinamas kaip liga, kuriai būdinga fizinė ir psichologinė priklausomybė, pasireiškianti asmens potraukiu alkoholį vartoti nesaikingai. Remiantis užsienio ir lietuvių mokslininkų pateiktais tyrimų duomenimis (Antheninen ir kt., 2017; Tamutienė, 2014; Vinci ir kt., 2016), priklausomybės išsivystymas pristatomas keliais problemineis aspektais: moraliniu / socialiniu, medicininu, psichologiniu ir biopsichologiniu. Būtina paminėti, kad ilgalaikę priklausomybę turinčio žmogaus elgsena kinta, visi faktoriai daro neigiamą įtaką, žmogus patiria socialinę atskirtį, atsiranda socialinės problemos (bedarbystė, būsto praradimas ir kt).

Todėl galima teigti, kad visame pasaulyje alkoholio vartojimas ypatingai kenksmingas, tai vienas iš svarbiausių rizikos veiksnių gyventojų sveikatai ir jų socialinei gerovei.

Iki 1960 m. priklausomybės problemos analizė buvo sutelkta į medicininę sritį, labiau koncentruojamasi į alkoholio vartojimo pasekmes organizmui bei tą problemą lydinčias fizines ir psichines ligas. Tyrimuose pasitelkti iš anksto žinomi ligos modeliai, todėl ją patiriančių žmonių individualūs išgyvenimai nebuvo laikomi svarbiais. Siekiant išsiaiškinti priklausomybės alkoholiui mastą paskutiniaisiais dešimtmečiais, remiamasi Narkotikų, tabako ir alkoholio departamento pateiktais duomenimis, kuriuose įvardijamas tas skaičius sergančiųjų priklausomybės ligomis, kurie kreipiasi gydymui dėl sutrikimų ar ūmių būsenų, sąlygotų psichoaktyvių medžiagų vartojimo (Alonso ir kt., 2004; Dechtiarytė ir Bulotaitė, 2022). Suaugusių alkoholikų vaikų psichologinė savijauta ir psichologinis atsparumas ištirtas itin mažai (Tamaliūnaitė, 2022).

Pastaraisiais dešimtmečiais mokslinių tyrimų lauke kreipiamas vis dažnesnis žvilgsnis į priklausomybę turinčių asmenų socialines problemas. Viena reikšmingiausių psichosocialinių problemų, kurią patiria priklausomybę turintis žmogus, yra socialinė atskirtis (Keuroghlian ir kt., 2019; Keyes ir kt., 2019; Dechtiarytė ir Bulotaitė, 2022).

Nors vis daugiau atliekama tyrimų, kaip priklausomybė visapusiškai paveikia žmogų, tačiau dar nedrąsiai kalbama apie sunkumus, jausmus, iššūkius, patirtis, kuriuos patiria socialinis darbuotojas, teikdamas paslaugas asmenims, turintiems priklausomybę, kokie problemų sprendimo lūkesčiai pasiteisina socialiniame darbe, taikant įvairius intervencijos metodus. Socialinis darbas yra tokia veikla, kuri reikalauja, kad darbuotojas pasižymėtų įvairiais įgūdžiais bei kompetencijomis (Jankūnienė, 2020). Ši veikla apjungia socialinį darbuotoją, klientą bei jo aplinką. Susipažinus su klientu, socialinis darbuotojas privalo gebėti nustatyti, ar kliento problema yra susijusi tik su juo, ar ji paliečia ir jo aplinką. Socialinis darbuotojas, dirbdamas su klientais iš įvairių socialinių sluoksnių, privalo prisiimti atsakomybę už savo darbo metodus bei priimamus sprendimus. Dirbdamas su konkrečia problema, socialinis darbuotojas turi siekti aukščiausių ir kokybiškiausių rezultatų, dėl to neretai socialinio darbo metodai būna taikomi kūrybiškai. Dirbant su klientais, socialinis darbuotojas privalo laikytis etikos principų bei nuolatos vertinti savo darbo efektyvumą (Jankūnienė, 2020). Socialinis darbuotojas gali būti pirminis priklausomo asmens palaikymo šaltinis,

suteikiantis jam paramą bei padedantis priklausomybę turinčiam asmeniui susikurti naujus, sveikus sunkumų įveikos būdus. Neretai socialinis darbuotojas padeda priklausomybę turinčiam žmogui susigrąžinti savo gyvenimą. Darbuotojas padeda asmeniui, turinčiam priklausomybę, susikurti savo asmeninius tikslus bei susidaryti planą, kaip tų tikslų siekti (Rahman ir kt., 2019). Socialinis darbuotojas padeda asmenims atrasti ir susikurti sveikos mitybos įpročius bei ragina kurti fizinio aktyvumo įpročius.

Dirbant su priklausomybę patiriančiais asmenimis, socialinis darbuotojas turi pasižymėti dėmesio koncentravimu bei informacijos interpretavimo įgūdžiais (Budrytė, 2017). Kadangi alkoholio vartojimas yra susijęs su daugeliu veiksnių (Ruseckaitė ir Bulotaitė, 2017), dažnai klientas perteikia tik dalį reikiamos informacijos, todėl yra svarbu gebėti ją perfrazuoti bei analizuoti. Būtina paminėti, kad socialinis darbuotojas turi gebėti sudaryti tinkamas sąlygas klientui (Budrytė, 2017). Tinkamų sąlygų sudarymas nusako ir tinkamo klimato sukūrimą, kuriuo siekiama, kad bendravimas su socialinę riziką patiriančias asmenimis būtų kuo efektyvesnis.

Naujausiuose tyrimuose pabrėžia, kad siekiant sėkmingai ir veiksmingai padėti asmeniui, turinčiam priklausomybę, socialinis darbuotojas privalo nuolatos gilinti savo žinias, įgūdžius ir lavinti nuostatas (Kahan ir Žiakova, 2019). Autoriai pabrėžia socialinių darbuotojų supratimo apie priklausomybės ligas – kaip apie sudėtingo socialinio reiškinio – svarbą ir holistinio požiūrio į intervenciją poreikį. Kahan ir Žiakova (2019) išskyrė, kad socialiniai darbuotojai, dirbdami su priklausomais asmenimis, privalo gebėti užmegzti ryšį su klientais, ugdyti pasitikėjimą ir teikti paramą, kuri skatintų teigiamus pokyčius. Dirbant su nuo priklausomybės kenčiančiais žmonėmis, socialiniai darbuotojai atlieka itin svarbų vaidmenį, sprendžiant tų asmenų patiriamą socialinę atskirtį bei vienatvę (Kahan ir Žiakova, 2019). Socialinis darbuotojas privalo ir pats nuolatos tobulėti bei ugdyti konkrečius savo gebėjimus, kurių reikia dėl efektyvios pagalbos priklausomam asmeniui užtikrinimo.

Tyrimo objektas – socialinių darbuotojų patiriami sunkumai, dirbant su priklausomybę turinčiais asmenimis.

Tyrimo tikslas – atskleisti socialinio darbuotojo patiriamus sunkumus, dirbant su priklausomybę turinčiais asmenimis.

Tyrimo klausimai:

1. Su kokiomis problemomis susiduria socialinis darbuotojas, dirbdamas su priklausomybę turinčiais asmenimis;

2. Kokie socialinio darbuotojo vaidmenys yra svarbūs, dirbant su priklausomybę turinčiais asmenimis.

Tyrimo metodai ir sąlygos

Tyrimo tipas – kokybinis. Poteliūnienės (2017) teigimu, socialinius reiškinius lemia tiek objektyvūs, tiek subjektyvūs veiksniai, kuriuos veikia įvairūs atspindžiai, tradicijos, visuomenės nusistatymo tendencijos ir viešos nuomonės stereotipai. „Siekiant paaiškinti socialinėje realybėje veikiančių socialinių veikėjų elgesį, jų sąveiką konkrečiose situacijose ir kontekstuose, kyla poreikis atlikti kokybinius tyrimus“ (Poteliūnienė, 2017, p. 69). Tokius kokybinius tyrimus galima grįsti remiantis interpretacija. Būtent tai sudaro prielaidas suvokti ir suprasti socialinių veikėjų ir pasaulio, tyrėjo ir objekto santykį. Kokybiniai tyrimai leidžia natūralioje aplinkoje tyrinėti įvairias situacijas bei įvykius, taip pat siekia aprašyti ar suprasti tyrimo reiškinį, atskleisti pojūčių, patirties, išgyvenimų ir panašias prasmes (Poteliūnienė, 2017). Kaip teigia Gaižauskienė ir Valavičienė (2016), kokybinio tyrimo metu siekiama suprasti socialinį pasaulį dalyvių akimis. Kokybinis tyrimas tyrėjui padeda aiškiau suvokti ir interpretuoti socialinę tikrovę, suprasti asmenines tyrimo dalyvių gyvenimiškas patirtis (Kardelis, 2007).

Tyrimo imtis – buvo pasirinktas tikslinis respondentų atrankos tipas, t. y. socialiniai darbuotojai, kurie dirba su priklausomybę turinčiais asmenimis. Tyrimo dalyviai parinkti pagal šiuos kriterijus: 1) socialiniai darbuotojai, dirbantys tik su asmenimis, turinčiais priklausomybę nuo alkoholio; 2) socialiniai darbuotojai, dirbantys su priklausomybę turinčiais asmenimis ne trumpiau nei vienerius metus. Tyrime dalyvavo 10 socialinių darbuotojų (visos dalyvės – moterys), dirbančių su priklausomybę turinčiais asmenimis, kurių amžius nuo 28 iki 62 metų amžiaus. Trumpiausias respondento darbo stažas – 2,5 metai, o ilgiausias – 30 metų. Anot Žydžiūnaitės (2011), respondentai kokybiniais tyrimams visada yra atrenkami tiksliniu būdu. Tikslinė atranka tyrėjas nesiekia suformuoti didelės respondentų imties vien tik dėl reprezentatyvumo parametro realizavimo, priešingai, nei yra daroma kiekybiniuose tyrimuose. Kiekvienas respondentas suteikia reikšmingos bei naujos informacijos apie tiriamą reiškinį, o tai padeda sugeneruoti naujas kategorijas, dėl to tikslinės atrankos metodas labiausiai ir tinka kokybiniais tyrimams. Tyrėjas įsipareigoja apklausti tyrimo dalyvius tol, kol

išskirtos kategorijos sutampa ir atsakymai pradeda kartotis.

Duomenų rinkimo metodas – atliekant kokybinį tyrimą buvo naudojamas pusiau struktūruotas interviu. Siekiant suprasti tyrimo dalyvių asmenines nuomones, patirtis bei išgyvenimus, pusiau struktūruotas interviu padėjo tai atskleisti. Pagrindinės interviu temos bei svarbiausi interviu klausimai, kuriuos yra būtina aptarti, buvo nuspręsti remiantis Gaižauskaitės ir Valavičienės (2016) parengtais kokybinio tyrimo metodiniais nurodymais. Pusiau struktūruotas interviu tipas yra lankstus, tai reiškia, kad jei reikia patikslinti vieną ar kitą reiškinį – klausimai gali būti keičiami. Tyrėjas, atlikdamas interviu, gali įvertinti užduodamų klausimų eigą bei formuluotes ir pagal poreikį juos pakeisti. Tyrėjas taip pat gali užduoti papildomų klausimų, kuriais būtų patikslinama visa gauta informacija.

Duomenų analizės metodas. Siekiant padaryti specifines išvadas, atliktame tyrime pasirinkta turinio (*content*) analizė. Remiantis ir analizuojant tyrimo metu gautą informaciją, galima atrasti unikalą informaciją, kuri tyrimui suteikia reikšmės. Tyrimo duomenys buvo apdorojami tokia eiga: kategorijų išskyrimas, remiantis „raktiniais“ žodžiais; kategorijų turinio skaidymas į subkategorijas; kategorijų ir subkategorijų turinio elementų sutapimo identifikavimas; kategorijų ir subkategorijų integravimas į analizuojamo fenomeno kontekstą ir jų turinio aprašymas.

Tyrimo rezultatai ir jų aptarimas

Problemos, su kuriomis susiduria socialinis darbuotojas, dirbdamas su priklausomybę turinčiais asmenimis

Siekiant išsiaiškinti, kokius sunkumus ir problemas patiria socialinis darbuotojas, dirbdamas su priklausomybę turinčiais asmenimis, buvo išskirti 5 pagrindiniai klausimai: 1. su kokiais sunkumais susiduriate, dirbdami su priklausomybę turinčiais asmenimis; 2. kokius emocinius sunkumus patiriate, dirbant su priklausomybę turinčiais asmenimis; 3. kokius iššūkius patiriate dėl darbo organizavimo, dirbdami su priklausomais asmenimis; 4. kokią įtaką turi patiriami sunkumai teikiamoms paslaugoms; 5. kokios pagalbos reikia socialiniams darbuotojams, kurie dirba su priklausomybę turinčiais asmenimis?

Atlikus tyrimo metu gautus interviu dalyvių atsakymus, išskirtos šių klausimų kategorijos ir subkategorijos. *Kategorija* – sunkumai, susiję su klientu. Subkategorijos: motyvacijos stoka, pagalbos nepriėmimas, emocinis nusiteikimas. *Kategorija* – sunkumai, susiję su emocine būkle.

Subkategorijos: stresas, motyvacijos darbu stoka, pervargimas. *Kategorija* – sunkumai susiję su darbo organizavimu. Subkategorijos: bendradarbiavimas su kolegomis, darbo krūvis, santykiai su vadovybe. *Kategorija* – patiriamų sunkumų įtaka teikiams paslaugoms. Subkategorijos: bendravimas su klientu, darbo kokybė. *Kategorija* – susitvarkymo būdai. Subkategorijos: darbo aplinka, kvalifikacijos kėlimas, supervizijos.

Atlikus tyrimą nustatyta, kad socialiniai darbuotojai labai dažnai susiduria su priklausomybę turinčių asmenų motyvacijos stoka. Pastebima, kad priklausomi asmenys dažnai atsisako pagalbos arba tiesiog nenori dėl savęs stengtis: „nenoras kažką daryti nors ir dėl savęs“ (5). Didžioji dalis socialinių darbuotojų išsakė, kad ypatingai didelių sunkumų kyla, kai tenka dirbti su nemotyvuotais klientais: „iššūkis yra su nemotyvuotais klientais dirbti“ (2), „daugiausia yra iššūkių su paslaugų gavėjais, kurie neturi motyvacijos sveikti, kažką keisti ir atvyksta dėl kažkokių problemų arba taip pailsėti“ (3), „nemotyvuoti klientai dažnai būna pikti, nebendruojantys“ (6). Socialiniai darbuotojai pastebi, kad būna atvejų, kai pats darbuotojas labiau už klientą nori jam padėti: „kartais net labiau nori, kad ta situacija keistųsi, negu pats klientas“ (10). Labai dažnai priklausomi asmenys nepriima pagalbos iš socialinių darbuotojų, kurie nori jiems padėti: „klientai nesupranta mūsų darbo ir ignoruoja“ (1), „jie ne savo noru atvyksta, tai būna ir bėga iš įstaigos, ir konfliktus kelia“ (9). Tyrimo metu socialiniai darbuotojai išsakė, kad nemažai sunkumų kyla ir dėl bendros kliento emocinės būklės. Klientai būna nusiteikę agresyviai: „sulaukiu pasipriešinimo iš jų ir net psichologinio smurto ir įžeidinėjimų“ (3), „mane vertina kaip asmenį, kuris nieko nesupranta“ (7); pastebima, kad pasitaiko atvejų, jog žemina ir negerbia darbuotojo: „iš vyrų tai iššūkiškai, tai nepagarba ir tenka ją atstovėti, nes aš esu moteris, tarsi esu niekas ir nieko neišmanau“ (4) bei naudoja psichologinį smurtą prieš socialinį darbuotoją: „priekabiavimo nuolatinio <...>, tokio žodinio priekabiavimo, agresijos, psichologinio spaudimo pokalbio metu“ (5). Tyrimo metu išsiaiškinta, kad socialiniai darbuotojai, dirbdami su priklausomybę turinčiais asmenimis, neretai patiria didelį stresą bei įtampą darbe: „stresas, įtampa yra nuolatinis palydovas“ (1), „visada reikia dirbti įtampoje“ (9), o tai sukelia sunkumų atlikti darbą kokybiškai bei efektyviai: „patiriamas nerimas arba stresas neleidžia susikaupti ir įsigilinti į kliento poreikius“ (2).

Anot Wezzel ir kt. (2012), socialinis darbuotojas susiduria su sunkumais jau nuo pat

pirmojo kontakto su paslaugos gavėju, nes neretai klientas yra nelinkęs dalintis savo sunkumais ir taip atsisako teikiamos pagalbos. Tyrimo dalyviai teigia, kad patiriami emociniai sunkumai darbe neretai sukelia motyvacijos darbu praradimą: „motyvacijos stoka, turbūt vienas iš pagrindinių“ (2), „patyrus nuolatinį stresą dingsta motyvacija“ (8). Pastebima, kad pagrindinės motyvacijos darbu praradimo priežastys yra rezultatų nebuvimas: „sunkiausia, kai neina rezultato ten pasiekti, na kai žmogus nesistengia, tai toks atsiranda nusivylimas ir pats atrodo neturi motyvacijos“ (1), „aš tikėjau, šeima tikėjo, o rezultato jokio, vėl atkrytis“ (7) bei tai, kad darbuotojas įdeda daug darbo bei pastangų dirbant su klientu, bet pasinaudojęs paslaugomis jis tiesiog grįžta prie savo seno gyvenimo būdo: „pagalba suteikta, ja pasinaudoja, o atsiveikinant gyvenimas nesikeičia jo, tai gaunasi toksai, kaip bergždžias darbas“ (5).

Gonzalez ir kt. (2018) teigia, kad darbas su priklausomybę turinčiais asmenimis gali emociškai išsekinti socialinius darbuotojus. Priklausomybę turintys asmenys dažnai būna priešiškaai nusiteikę, nemandagūs ir konfliktiški. Tyrimo dalyviai išsako, kad vienas iš emocinių sunkumų yra darbe patiriamas pervargimas: „nuovargis, išsekimas, liūdna kartais būna“ (6) ir perdegimas: „psichologiniai, fiziniai skausmai tai būna, tai čia per perdegimą“ (4), „neaišku, kas ir skauda, nebesinori nieko“ (10). Socialiniame darbe su priklausomybę turinčiais asmenimis yra labai daug iššūkių. Tyrimo dalyviai išsako, kad labai dažnai trūksta bendradarbiavimo su kolegomis, o tai sukelia sunkumus organizuojant kokybišką darbą: „ne iki galo komunikavimas tarp kolegų. Galbūt ne iki galo pasisakoma, ypač, kai dirbi su tuo pačiu klientu“ (2). Socialiniai darbuotojai išsako, kad darbe dažnai būna patiriama įtampa tarp kolegų: „įtampų, susijusių su darbuotojais, kai sukonfliktuojam tarp kolegų, nesutampa nuomonės arba kažkokią klaidą padarai ir tave ten dėl to bara“ (3). Tyrimo metu socialiniai darbuotojai išsakė, kad jų darbe yra itin daug dokumentacijos: „iššūkiškai kyla, kai reikia kai kuriuos dokumentus tvarkyti, o jų labai daug“ (2), „jei reikia įtikinti gydytojus, kad žmogui reikia pagalbos, tai prirašai kelis lapus informacijos“ (9), o tai sukelia labai didelių sunkumų, siekiant skirti kuo daugiau laiko pačiam priklausomybę turinčiam asmeniui. „Labai daug yra dokumentacijos, iš esmės tai labai apsunkina darbą, nes negali, kiek norėtum, skirti laiko pačiam asmeniui“ (3), „darbo krūvis pakankamai didelis trūksta laiko, nes didelę dalį laiko užima ir atitinkamų dokumentų, raštų pildymas“ (1), „darbo krūvis pakankamai didelis, o be tokių atvejų dar yra pilna darbų, kuriuos reikia padaryti“ (8). „Dokumentacija užima labai

daug laiko, kiekvieną atvejį reikia aprašyti, pateikti išvadas, tolimesnes rekomendacijas“ (7), „manau, kad darbo krūvis yra per didelis dirbant su tokiais asmenimis, nes ne tik dirbama su jais, yra pilna darbų, kuriuos turi atlikti, yra terminai, ataskaitos, kurias turi parengti, negali vėluoti, labai daug darbo raštu, labai daug popierinio darbo, dokumentų tvarkymo“ (5). Tyrimo metu gauti duomenys parodė, kad dirbant su priklausomybę turinčiu asmeniu, labai sunku pastebėti rezultatus. Darbo rezultatų trūkumas sukelia ne tik emocinius sunkumus socialiniams darbuotojams, bet neretai apsunkina santykius su įstaigos vadovu: „yra spaudimas iš valdžios, nes reikia ir rodiklius pasiekti, ir rezultatus parodyti“ (8). Tyrime dalyvavę socialiniai darbuotojai išsako, kad darbe patiriami sunkumai daro didelę įtaką jų bendravimui su paslaugos gavėjais. Neretai, jei socialinis darbuotojas yra emociškai pervargęs, įsitempęs ar irzlus, jis savo jausmus išlieja bendraudamas su klientu: „su kitais klientais būni irzlesnis toks, griežtesnis“ (1), „ta emocinė būsena yra bloga, tai tą tu jiems ir perteiki, pasitaiko ir grubumas“ (4), „nematydamas rezultato, pradėdi pykti ne tik ant kliento, o ir ant savęs“ (10). Tyrimo dalyviai išsakė, kad jei yra per daug sunkumų, atsiranda pyktis, tada būna labai sunku suvaldyti tą pyktį, kad jis nebūtų išlietas ant klientų: „kylantis pyktis daro įtaką žmonių vengimui, o vengiant klientų, neatliekamas darbas, nesprenžiamos problemos“ (2).

Gudžinskienė ir Pozdniakovas (2020) teigia, kad socialinis darbuotojas, susidurdamas su sunkumais darbe, gali pradėti jausti emocinę bei psichologinę įtampą, o tokia jausena sukelti motyvacijos darbui praradimą bei perdegimą. Anot Jankūnienės (2020), socialinis darbuotojas, sąveikaudamas su klientu bei jo aplinka, bendradarbiaudamas su kitomis institucijomis, gali patirti emocinę bei fizinę įtampą, taip pat neretai ji gali lemti ir darbuotojo psichologinės būklės pokyčius.

Tyrime dalyvavę socialiniai darbuotojai tam pritaria ir sako, kad jei darbe sunkumų ir problemų yra itin daug, jų atliekamo darbo kokybė nukenčia: „darbas su ta šeima ar asmeniu, kaip ir neefektyvus gaunasi“ (1), „nėra produktyvus darbas, jeigu yra daug iššūkių“ (3), „kartais norisi sukviesti visus klientus į vieną būrį ir visiems tą patį pasakyti, nes būna labai sunku“ (10). Tokie sunkumai kaip motyvacijos darbui praradimas taip pat sumažina teikiamų paslaugų kokybę: „patiriami sunkumai neleidžia kokybiškai teikti paslaugų, kadangi motyvacijos trūkumas lemia, tai, kad paslaugos atliekamos atmestinais, norint greičiau atlikti darbą“ (2). Kalbant apie socialinio darbuotojo, dirbančio su priklausomybę turinčiais asmenimis, patiriamus sunkumus ir problemas svarbu išsiaiškinti, kokius

pagalbos būdus naudoja darbuotojai. Didžioji dalis tyrimo dalyvių išsako, kad jiems labai padeda pokalbiai su kolegomis: „pokalbiai su kolegomis“ (2), nes tai suteikia jiems palaikymo: „kolegės palaiko, su kuriomis dirbu, būna pasikalbam, patarimų kažkokių gauni, palaikymo“ (1). Pastebima, kad tie pokalbiai dažnai būna darbo aplinkoje, bet tai nesukelia sunkumų siekiant patirti palengvėjimą nuo darbe kylančių iššūkių: „su kolegomis turime irgi pertraukėles, kai geriamė arbatą ir kalbamės, kas kam sunku, ar su kuo nesusitvarkom ir taip toliau, tai tas irgi labai padeda“ (3). Tyrimo metu socialiniai darbuotojai išsako, kad kylant profesiniams sunkumams darbe, jie yra linkę siekti žinių bei tobulėjimo savo srityje: „mokymai, kvalifikacijos kėlimas ta tema“ (10), „dar mokymai visokie, bet jau tie, kur tikrai dėmesio verti, būna, savarankiškai nusiperku, kas man patinka ir atsistatau“ (8) bei svarbu lankyti supervizijas: „supervizijos padeda“ (9), nes dalyvaujant jose socialiniai darbuotojai turi galimybę išsikalbėti bei išspręsti jiems rūpimus klausimus: „supervizijos labai padeda, jose buvo galimybė išsiventiliuoti“ (2).

Apibendrinant pagrindinius sunkumus, su kuriais susiduria socialiniai darbuotojai, dirbdami su priklausomybę turinčiais klientais, galima išskirti tokius: emocinės būklės stabilumo trūkumą, socialinio darbo organizavimo problemas, socialinio darbo etikos įgyvendinimo sunkumus, profesinę riziką. Pagrindinės problemos, dėl kurių socialiniai darbuotojai patiria emocinę įtampą, yra ne visada tinkamos darbo sąlygos, netinkamas mikroklimatas darbe bei darbo turinys. Dėl šių priežasčių socialiniai darbuotojai patiria perdegimo sindromą, o tai daro neigiamą įtaką darbo kokybei.

Neretai priklausomybę turintys asmenys turi daugybę psichologinių sunkumų, o tai rodo, kad yra būtinas kompleksinis požiūris teikiant pagalbą priklausomybę turintiems asmenims, kuri apimtų emocinę paramą, krizių intervenciją bei ilgalaikę psichologinę pagalbą.

Socialinio darbuotojo atliekami vaidmenys, dirbant su priklausomybę turinčiais asmenimis

Siekiant išsiaiškinti, kokius vaidmenis atlieka socialinis darbuotojas, dirbdamas su priklausomybę turinčiais asmenimis, buvo iškelti 3 pagrindiniai klausimai: 1. kokiomis savybėmis turi pasižymėti socialinis darbuotojas, dirbdamas su priklausomybę turinčiais asmenimis; 2. kokios vertybės būtinos socialiniam darbuotojui, kuris dirba su priklausomybę turinčiais asmenimis; 3. kokius vaidmenis atlieka socialinis darbuotojas, dirbdamas su priklausomybę turinčiais asmenimis?

Atlikus tyrimo metu gautų interviu dalyvių atsakymų analizę, išskirtos šių klausimų kategorijos ir subkategorijos. *Kategorija* – asmeninės savybės. Subkategorijos: būdo bruožai, profesionalumas, atsidavimas darbui, gebėjimas suteikti efektyvią pagalbą. *Kategorija* – vertybės. Subkategorijos: orientuotos į žmogų, asmeninės, profesinės. *Kategorija* – vaidmenys. Subkategorijos: dokumentų tvarkytojas, tarpininkas, įgalintojas, mokytojas.

Apklausoje metu nustatyta, kad socialiniai darbuotojai, kurie dirba su priklausomybę turinčiais asmenimis, pasižymi įvairiomis asmeninėmis savybėmis, įvairiomis būdo savybėmis, profesiniais gebėjimais, atsidavimu darbui bei gebėjimu suteikti efektyvią pagalbą. Tyrimo dalyviai atskleidė, kad dirbant su priklausomybę turinčiais asmenimis yra labai svarbu gebėti klausytis ir išgirsti savo klientą: „būtina mokėti išklausyti ir išgirsti“ (1), „turi būti gebantis klausytis, išklausyti“ (3). Tyrimo metu atskleista, kad socialiniai darbuotojai turi pasižymėti tokiais būdo savybėmis kaip kantrumas, empatiškumas, atsakingumas, dėmesingumas, supratingumas bei tolerantiškumas: „kantrybė, nesmerkimas, gebėjimas priimti asmenį, toks koks jis yra, atsakingumas, dėmesingumas“ (2), „empatiškas, švelnus, bet kartais, kai reikia, ir griežtas“ (9), „empatija, įsijautimas yra būtinos savybės“ (6). Pagal Lietuvos Respublikos socialinių darbuotojų etikos kodeksą (2017), socialinis darbuotojas siekia tobulinti asmenines savybes ir socialines kompetencijas, kurios turi įtakos socialinių paslaugų kokybei, efektyvumui, gerai atmosferai organizacijoje bei profesijos įvaizdžiui visuomenėje. Tyrime dalyvavę socialiniai darbuotojai pritaria, kad dirbant su priklausomybę turinčiais asmenimis, yra labai svarbu išlikti tolerantišku ir suprasti, kad žmonės būna visokie, bei sugebėti išlikti ramiai net ir sunkiausiose situacijose: „mokantis išlaikyti ramybę, tolerantiškas įvairiose situacijose“ (5). Tyrimo dalyviai interviu metu išsakė, kad viena iš svarbiausių socialinio darbuotojų asmeninių savybių yra gebėjimas išlikti profesionalu: „reikia būti profesionalu, nes tai darbe yra svarbu“ (7) bei gebėti pritaikyti turimas žinias praktikoje: „turi be galo daug turėti žinių, bent jau pradinių, žinoti, kaip galima padėti priklausomam nuo alkoholio žmogui“ (8). Tyrimas atskleidė nevienareikšmišką apklaustųjų nuomonę, kad socialinis darbuotojas, kuris dirba su priklausomybę turinčiais asmenimis, turi pasižymėti stipria vidine vertybių sistema. Tyrimo metu atskleistos kelios vertybių grupės: vertybės, kurios yra orientuotos į žmogų, asmeninės bei profesinės vertybės. Tyrime

dalyvavę socialiniai darbuotojai išsakė, kad socialinis darbuotojas turi būti sąžiningas: „sąžiningumas irgi svarbus, nes mes turim būti sąžiningi su paslaugų gavėjais, sprendžiant jų problemas, negalima pateikti, kad viskas yra gerai arba tik blogai“ (6) ir gebėti išlaikyti asmeninį bei profesinį orumą: „orumas būtinas, ta prasme, kad reikia išlaikyti ir savo, ir kito asmens orumą“ (10). Pastebėta, kad priklausomybę turintys asmenys dažnai būna nelinkę pasitikėti ir labai svarbu, kad socialinis darbuotojas gebėtų išlaikyti iš paslaugų gavėjų gaunamą informaciją: „nes dabar tas yra pagrindas ir tikrai vertybė, kad sugeba socialinis darbuotojas, tai apie ką kalba paslaugų gavėjas nepasakoti kitiems, neskleisti tos informacijos, čia labai svarbu“ (7). Tyrimo rezultatai atskleidė, kad dirbdami su priklausomybę turinčiais asmenimis, socialiniai darbuotojai atlieka įvairius vaidmenis: „daug visokių vaidmenų, kiek yra jaučiu, tiek ir atliekam“ (1). Pastebima, kad didelę dalį socialinio darbuotojo darbo užima įvairių dokumentų tvarkymas bei pildymas: „dokumentus visokius tvarkom ir archyvuojam, daug tų visokių dokumentų“ (8). Labai dažnai socialiniai darbuotojai, dirbdami su priklausomybę turinčiais asmenimis, turi bendrauti ir su įvairiomis kitomis institucijomis. Priklausomybę turintys asmenys dažnai turi problemų su teisėsauga ar kitomis institucijomis, tad socialinis darbuotojas turi atlikti tarpininko vaidmenį: „tarpininkaujantis socialinis darbuotojas turi būti visada šalia savo kliento (3), turi suteikti tam tikrą informaciją, žinoti kur nukreipti, susisiekti“ (6), „tarpininkaujant ir su institucijom, ir tarp artimųjų“ (3). Socialiniam darbuotojui, kuris siekia padėti savo klientui, tenka „tarpininkauti su kitais žmonėm jo naudai, tarpininkavimas kliento naudai“ (5).

Apibendrinti tyrimo rezultatai atliepia Bardauskienės (2016) teorines išvagas, kad siekiant kuo efektyviau padėti klientui, yra būtina jį patį įgalinti spręsti savo problemas: „įgalintojas, nes mūsų darbe siekiama įgalinti žmogų spręsti savo turimas problemas“ (1), „įgalinam, tuos kuriuos įmanoma, atlikti visokius darbus ir problemas spręsti“ (7). Priklausomybę turintys asmenys neretai stokoja socialinių įgūdžių, tad socialinis darbuotojas užima ir mokytojo poziciją. Tyrimo rezultatai įvardija tai, kad jiems labai dažnai tenka mokyti savo klientus įvairaus elgesio: „mokytojas esu, kadangi savo pavyzdžiu turi mokyti tam tikrų elgesio formų, bet ne tik vertybine prasme, kartais ir buitinių dalykų“ (2). Išsiaiškinta, kad priklausomybę turintys asmenys dažnai nemoka susitvarkyti jiems svarbių dokumentų, nemoka dirbti kompiuteriu ir susikurti CV darbo paieškoms: „mokytojai esam, nes kartu ir su žingsnių programa dirbam, mokom ir su

kompiuteriu dirbti mokom, ir pašalpas prasitęsti, CV pasirašyti, daržoves užsiauginti“ (3), „pamokyti būtina, pavyzdžiui, pamokyti, su koku kompiuteriu kaip dirbti“ (5).

Tyrimo metu gauti rezultatai rodo, kad socialiniai darbuotojai, dirbdami su priklausomybę turinčiais asmenimis, atlieka tokius vaidmenis, kurie padeda įveikti patiriamus sunkumus. Jie siekia įgalinti asmenį, kad pats gebėtų spręsti turimas problemas. Anot Coulshed ir Orme (2018), socialinio darbuotojo pagrindinė veiklos užduotis yra įgalinti klientą, kuriam reikalingos socialinės paslaugos, siekti norimų pokyčių. Įgalinimas yra viena iš pagrindinių socialinio darbo sričių, tai reiškia, kad socialiniai darbuotojai ne tik suteikia klientams reikalingų išteklių, bet ir padeda jiems suformuoti įgūdžius, žinias, kurios reikalingos, kad galėtų perimti savo gyvenimo kontrolę į savo rankas, o tuo pačiu gerina ir socialinio darbo kokybę.

Išvados

1. Tyrimo metu gautais rezultatais išgrynintos priklausomybės sukeltos problemos, kurios paveikia žmogaus psichosocialines gyvenimo sritis. Remiantis gautais tyrimo duomenimis, didžiausios problemos iškyta finansų, užimtumo srityse, kuriose ir turi susikoncentruoti socialiniai darbuotojai, teikdami paslaugas asmenims, turintiems priklausomybę. Pagrindiniai sunkumai, su kuriais susiduria socialiniai darbuotojai, teikdami paslaugas priklausomybę turintiems asmenims, yra klientų žema savivertė, menka motyvacija keistis arba visiškai jos nebuvimas, dažna klientų agresija. Atlikus tyrimo metu gautų duomenų analizę nustatyta, kad socialiniai darbuotojai, dirbdami su priklausomybę turinčiais asmenimis, susiduria su didele rizika darbe patirti stresą ir pervargimą. Tyrimo dalyviai išsakė, kad darbe patiriamas stresas bei nerimas dažnai neleidžia susikaupti ir įsigilinti į kliento poreikius. Analizuojant tyrimo metu gautus duomenis išsiaiškinta, kad socialiniai darbuotojai, dirbdami su priklausomybę turinčiais asmenimis, susiduria su iššūkiais, susijusiais su darbo organizavimu. Tam įtakos turi bendradarbiavimas su kolegomis. Tyrimo

dalyviai išsako, kad dažnai darbe jaučia nesusikalbėjimą tarp kolegų. Taip pat, tyrimo metu išryškėjo, kad vienas pagrindinių socialinio darbuotojų patiriamų iššūkių, dirbant su priklausomybę turinčiais asmenimis, yra itin didelis darbo krūvis. Tyrimo dalyviai išsako, kad labai sunku yra, kai yra patiriamas spaudimas iš įstaigos vadovo dėl menkų darbo rezultatų su nemotyvuotais klientais. Visi šie faktoriai daro įtaką neigiamai socialinių darbuotojų emocinei būsenai, kuri prisideda prie profesinio perdegimo, nuolatinio streso, nerimo, įtampos.

2. Tyrimo metu gautais rezultatais atskleista, kad priklausomybę turintys asmenys susiduria su finansiniais (bedarbyste, skolomis, socialinio draustumo neturėjimu, benamyste), socialiniais (socialine atskirtimi, neįsitraukimu į socialinį gyvenimą, problemomis su teisėsaugos institucijomis, socialinių įgūdžių stoka, sveikatos priežiūros problemomis) ir psichologiniais (neigiamu savęs vertinimu, nepasitikėjimu savimi, psichikos sutrikimais, prarastais ryšiais su artimaisiais) sunkumais. Socialinio darbuotojo tikslas, dirbant su priklausomybę turinčiais asmenimis, ku konkrečiau, tiksliau pateisinti kliento lūkesčius, todėl savo darbe turi atlikti daug vaidmenų. Tyrimo metu gautais rezultatais parodoma, kad socialiniai darbuotojai, dirbdami su priklausomybę turinčiais asmenimis, siekia įgalinti asmenį patį spręsti iškilusias problemas. Atlikus tyrimo metu gautų duomenų analizę nustatyta, kad socialiniai darbuotojai, dirbdami su priklausomybę turinčiais asmenimis, dažnai atlieka mokytojo vaidmenį. Šis vaidmuo yra ypač svarbus, nes jis ne tik padeda klientams išmokyti būtinų įgūdžių, bet ir skatina jų savarankiškumą, stiprina jų pasitikėjimą savimi ir gali padėti jiems pagerinti savo gyvenimo kokybę. Tad socialiniai darbuotojai, dirbdami su priklausomybę turinčiais asmenimis, tvarko jiems reikalingus dokumentus. Siekdami, kad klientas keistųsi, socialiniai darbuotojai atlieka įgalintojo, mokytojo, dokumentų tvarkytojo, tarpininko vaidmenis, nepamirštant profesionalaus bendravimo, supratimo ir empatijos.

Literatūra

1. Alonso, J., Angermeyer, M. C., Bernert, S., Bruffaerts, R., Brugha, T., Bryson, H., & Vollebergh, W. A. (2004). European Study of the Epidemiology of Mental Disorders (ESEMeD) Project Use of Mental Health Services in Europe: Results from the

European Study of the Epidemiology of Mental Disorders (ESEMeD) Project. *Acta Psychiatr Scand*, 109(420), 47–54.

2. Antheninen, A., M., Lembo, J., Neighbors, C. (2017). *Drinking Motives and Alcohol Outcom*

- Expectancies as Mediators of the Association Between Negative Urgency and Alcohol Consumption.*
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5432120/>
3. Bardauskienė, R. (2016). Socialinio darbuotojo veiklos efektyvumas ir jį ribojantys veiksniai. *Socialinis darbas*, 14 (2), 162–173. https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/14571/4493-9961-1_SM.pdf?sequence=1&isAllowed=y
 4. Bresin, K., & Mekawi, Y. (2021). The “Why” of Drinking Matters: A meta-analysis of the Association between Drinking Motives and Drinking Outcomes. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 45(1), 38–50.
 5. Budrytė, D. (2017). Socialinio darbuotojo bendravimo įgūdžiai teikiant pagalbą socialinės rizikos šeimoms. *Straipsnių rinkinys: verslas, technologijos, biomedicina: inovacijų įžvalgos*, 1(8), 99–105.
 6. Coulshed V., Orme J. (2018). *Social Work Practice. An Introduction.* (5nd ed.) Palgrave Macmillian. New York.
 7. Dechtiarytė, D. ir Bulotaitė, L. (2022). Suaugusių alkoholikų vaikų psichologinė savijauta ir psichologinis atsparumas. *Visuomenės sveikata, originalūs straipsniai*, 4(99), 72–80.
 8. Gaižauskaitė, I., ir Valavičienė, N. (2016). *Socialinių tyrimų metodai: Kokybinis interviu.* Vadovėlis. Vilnius: VĮ Registrų centras.
 9. Gonzalez, J. M., Walters, S. T., Wong, C. J., Harris, K. W., & Sharma, R. (2018). Challenges and Opportunities in Treating Individuals with Comorbid Mental Illness and Addiction. *Social Work in Public Health*, 33(6), 390–402.
 10. Gudžinskienė, V. ir Pozdniakovas, A. (2020). Socialinių darbuotojų, dirbančių priklausomybės ligų reabilitacijos bendruomenėje, profesinio perdegimo sindromo raiška. *Socialinis darbas*, 18(2), 6–24.
 11. Guille, C., Cheng, P., Tully, L., Wu, E., & Brady, K. (2017). Addiction and Treatment: Comorbid Medical and Psychiatric Illness. *Academic Psychiatry*, 41(2), 219–225.
 12. Jankūnienė, A. (2020). Socialinio darbuotojo patiriamo streso darbe įveikos ypatumai. *Tarptautinė studentų konferencija: „teorija ir praktika: studentiškos įžvalgos“.* Kolpingo kolegija. 17–25.
 13. Kahan, J., & Žiakova, E. (2019). Social Workers’ Competence Metatheory in the Context of Working with Addicts at Risk of Loneliness Due to Social Isolation. *Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research*, 9(2), 107–113.
 14. Kaliaitaitė, J. Ir kt.(2010). Priklausomų nuo alkoholio vyrų žmonių psichologinės savijautos rodikliai ir jų sąsajos su savipagalbos grupių lankymu. *Visuomenės sveikata, originalūs straipsniai*, 49, 51–62.
 15. Keyes, K. M., Hatzenbuehler, M. L., Grant, B. F., & Hasin, D. S. (2019). Stress and Alcohol: Epidemiologic Evidence. *Alcohol Research*, 40(1).
 16. Kelly, J. F., Dow, S. J., & Westerhoff, C. (2018). Does Our Choice of Substance-related Terms Influence Perceptions of Treatment Need? An Empirical Investigation with Two Commonly Used Terms. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 91, 19–24.
 17. Keuroghlian, A. S., Frankenburg, F. R., & Zamarini, M. C. (2019). The Relationship of Social Isolation and Other Psychosocial Factors to Mortality in Individuals with Addiction. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 104, 11–17.
 18. *Lietuvos socialinių darbuotojų etikos kodeksas.* Patvirtinta Lietuvos socialinių darbuotojų asociacijos suvažiavime 2017 m. gegužės 26 d. <http://pjdc.lt/wpcontent/uploads/2016/11/Nr.-10.2-Etikos-kodeksas.pdf>
 19. Matė, G. (2012). Addiction: Childhood Trauma, Stress and the Biology of Addiction. *Journal of Restorative Medicine*, 1(1), 56–63.
 20. Poteliūnienė, S. (2017). *Vilmos Žydžiūnaitės ir Stanislav Sabaliausko vadovėlio „Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai“ recenzija.* <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LTB0001:J.04~2017~1517900556028/J.04~2017~1517900556028.pdf>
 21. Rahman, M. M., Khan, H. T. A., & Sikder, M. T. (2019). Role of Social Worker in Treating Addiction. *European Journal of Medical and Health Sciences*, 1(2), 1–5.
 22. Ruseckaitė, E. ir Bulotaitė, L. (2017). Jaunų žmonių alkoholio vartojimo įpročių ir lūkesčių bei alkoholio prevencijai skirtų reklamų vertinimas. *Visuomenės sveikata, originalūs straipsniai*, 3(62), 74–81.
 23. Tamaliūnaitė A., (2022) *Sveikatos priežiūros ir socialinės paslaugos sveikstantiems nuo priklausomybės ligų Lietuvoje analizė.* Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija.
 24. Tamutienė, I. (2014). *Alkoholio vartojimo ir priklausomybės nuo alkoholio sąvokų apibrėžties problematika: socialinės dimensijos įtrauktiems aspektas.* https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/31579/1/ISSN2335-8777_2014_N_5_2.PG_178-201.pdf
 25. Vinci, C., Spears, C., A., Peltier, M., R. & Copeland, L. (2016). *Drinking Motives Mediate the Relationship between Facets of Mindfulness and Problematic Alcohol Use.* <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4998974/>
 26. Volkow, N. D., Koob, G. F. & McLellan, A. T. (2016). Neurobiologic Advances from the Brain Disease Model of Addiction. *New England Journal of Medicine*, 374(4), 363–371.
 27. Weezel, L. G., Dudaitė, V., Gailienė, R., Gajdoskienė, I., Gruodienė, A., Jokubauskė, S., ... Vidmantienė, R. (2012). *Socialinis darbas su socialinės rizikos šeimomis.* Metodinė medžiaga socialiniams darbuotojams. <https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/pdf/1362metodinesrekomendacijos.pdf>
 28. Žydžiūnaitė V. (2011) *Baigiamojo darbo rengimo metodologija.* Klaipėdos valstybinė kolegija. ISBN 978-609-454-033-2.

DIFFICULTIES EXPERIENCED BY THE SOCIAL WORKER WHEN WORKING WITH PERSONS WITH ADDICTION

Summary

The article aims to reveal the difficulties experienced by the social worker when working with persons with addiction. In the modern world, the pace of life increases, alienation, individualism, and fierce competition become apparent, and people experience constant stress, tension, and depression. To forget, relax, and “improve the quality of life”, a person starts using alcohol and narcotic substances, which leads to addiction. The research is qualitative, and a targeted type of respondents was chosen, i.e., the social workers who work with people with addiction. Content analysis was chosen in the conducted research to draw relevant conclusions. Based on the analysis of the information obtained during the research, it is possible to discover unique findings meaningful to the research. The results obtained during the study clarified the addictive problems that affect the psychosocial areas of a person’s life. According to the data obtained by the study, the biggest problems arise in the financial and employment areas, where social workers must concentrate when providing services to persons with addiction. The main difficulties faced by social workers when providing services to people with addictions are clients’ low self-esteem, little or no motivation to change, and frequent clients’ aggression. After analysing the data obtained during the research, it was found that social workers, when working with people with addictions, face a high risk of experiencing stress and overwork. The results obtained during the study revealed that people with addiction face financial (unemployment, debt, lack of social security, homelessness), social (social exclusion, lack of involvement in social life, problems with law enforcement agencies, lack of social skills, health care problems) and psychological (negative self-esteem, self-doubt, mental disorders, lost connections with the loved ones) difficulties. When working with people with addictions, social workers aim to meet the client’s expectations as specifically and precisely as possible, so they have to fulfil many professional roles in their work. For the client to change, social workers act as enablers, teachers, document managers, and mediators while not forgetting professional communication, understanding, and empathy.

Keywords: addiction, social worker, social worker’s activities, difficulties

Informacija apie autores

Kristina Pocienė. Klaipėdos valstybinės kolegijos Sveikatos mokslų fakulteto Slaugos ir socialinės gerovės katedros lektorė. Mokslinių tyrimų kryptys: socialinę riziką bei priklausomybę patiriantys asmenys ir jų šeimos, socialinių darbuotojų profesinė tapatybė.

El. pašto adresas: k.pociene@kvk.lt

Rasvita Baltutienė. Klaipėdos valstybinės kolegijos Sveikatos mokslų fakulteto Slaugos ir socialinės gerovės katedros absolventė. Mokslinių tyrimų kryptys: priklausomybes patiriantys asmenys, socialinės rizikos asmenys ir jų šeimos nariai, socialinių darbuotojų profesinė tapatybė.

El. pašto adresas: ros.baltutiene@kvkedu.lt